

Az egykori sajtó Ipolyságon

Ipolyság a XIX. században és a XX. század elején nemcsak Hont vármegye székhelye, hanem az Ipoly völgye szellemi és kulturális központja is volt. A Honti Kaszinón, a Honti Régészeti Társulaton, a Gazdasági Egyleten meg a Honti Múzeumi Társaságon kívül a város és a vidék szellemi életében az itt megjelenő hírlapok és folyóiratok is fontos szerepet töltek be.

Ha az idő távlatából vizsgáljuk az ipolysági újságokat, megállapíthatjuk, hogy az akkori politikai és gazdasági viszonyok között legelőbbjük a társadalmi előrehaladást szolgálta. Harcolt a megye gazdasági életének előmozdításáért, a lakosság kulturális színvonalának emelkedéséért.

Az Ipolyságon kiadott legrégebbi újságok közé tartozik a Honti Gazda és a Hontmezei Hírlap. A Honti Gazdát *Királyfalusi Gerhardt György* indította. A lap 1875—1885-ig jelent meg. Ugyancsak 1875-ben jelent meg a Hontmezei Hírlap, amely azonban egy év után megszűnt. A leghosszabb életű hírlap Ipolyságon a Honti Lapok és Hont Vármegye Hivatalos Közlönye volt. Az utóbbit a vármegye jegyzői kara szerkesztette, s 1903-tól jelent meg havonta háromszor.

1902-ben Hontvármegye címmel is adtak ki lapot Ipolyságon. Ez a lap azonban egy év múlva egyesült a Honti Lapokkal. 1903-ban a Gazdasági Egylet Értesítő címmel új lapot jelentetett meg. Megjelent néhány szám erejéig az Ipolyvölgye is. Ennek viszont nem volt megfelelő talaja, ezért rövidesen megszűnt.

A Csehszlovák Köztársaságban Ipolyságon elsőként a Diák c. havi lap jelent meg 1925-ben. Szerkesztője *Szkladányi Károly* volt. *Dr. Salkovszky Jenő* 1929-ben adta ki az egyik legszínvonalasabb ipolysági lapot, a Hetet. Országos lappá nőtt a *Farkas István* szerkesztette Magyar Család c. társadalmi, irodalmi és közművelődési havi folyóirat, melynek első száma 1934-ben látott napvilágot. 1945 óta nem jelent meg az Ipolyságon önálló sajtótermék.

A következőkben — elsősorban honismereti szempontból — áttekintjük a legfontosabb ipolysági lapokat.

A *Honti Lapok* az egyik legtekintélyesebb ipolysági újság volt. Kezdetben *Fritsch László*, később pedig *Halász Ferenc* szerkesztette. 1895—1918-ig jelent meg hetente egyszer, *Neumann Jakab* nyomdájában. A társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági hetilap elsősorban a megyei élet eseményeit követte figyelemmel, de olykor-olykor foglalkozott az általános társadalmi kérdésekkel is. A Honti Lapok fő erénye, hogy az akkori idők számos vitatott kérdésével kapcsolatban határozottan és tárgyilagosan foglalt állást. Ezen kívül rengeteg olyan gondot vetett fel, melyek felett a vármegyei „előkelőségek” egyébként szemet hunytak. Szinte valamennyi évfolyam foglalkozik pl. az Ipoly szabályozásával. (A folyó szabályozására szóló tervezetet egyébként már 1840-ben kidolgozták, s csaknem 130 évet kellett várni, hogy a terv valóra váljék!) A vármegye tisztviselőit többször bírálta az iparosítással szemben tanúsított közönyükért. A század elején az Ipolyságon ugyanis kellő feltételek voltak — a lap szerint — egy üveggyár létesítésére, s a terv az illetékesek közömbössége és maradisága miatt hiúsult meg.

A Honti Lapok jónéhányszor bírálta a vármegyei szellemi élet fogyatékosságait is. „Az emberek a hivatásszerű életfoglalkozáson felül maradót időt kicsinyes, köznapit időtöltések közt fogyasztják el” — olvashatjuk már az első évfolyam 23. számában. A szerkesztőség egyik fontos céljává a szellemi tespedtség elleni harcot tűzte ki. Szorgalmazta a kulturális összefogást, sürgette az állandó művelődési kör, a dalárda és az olvasókör mielőbbi megalakítását. Hogy ösztönözze a lakosságot, rendszeresen tájékoztatót és tudósított a kulturális rendezvényekről, a legsikeresebb könyvekről. Többek között a Budapesti Hírlapra is felhívta olvasói figyelmét.

A szerkesztők figyelemre méltó írásai közé tartoztak azok, melyekben a század eleji iskolaügyi vajudását elemezték. Több pedagógiai jellegű cikkben rámutattak az oktatás elhanyagoltságára, a tanítók súlyi helyzetére, az iskolák áldatlan állapotára. A folyóirat I/23. számában a nőnevelés megoldatlan problémáiról olvashatunk. Nem lenne helyénvaló, ha csupán a lap erényeiről szólnánk. A hazafiasságra nevelés terén sokszor tanúsított bizonytalanságot, s alacsony színvonalú volt a lap szépirodalmi rovata.

Az első Csehszlovák Köztársaság fennállása idején a Hét c. társadalmi hetilap volt az egyik legszínvonalasabb ipolysági újság. *Tóth Ferenc* nyomdájában jelent meg 1929. október 5-től a harmincas évek közepéig.¹ Dr. Salkovszky Jenő ügyvéd volt a lap főszerkesztője, felelős szerkesztője pedig *Farkas István* író.

A harmincas években Ipolyság városa szellemi téren is igyekezett felzárkózni a többi szlovenszlovák város közé. Bizonyítja ezt az a szándék is, mellyel a Hetet indították: „Habár a mindennapi kenyérért folyó, s naponta megújuló küzdelmünk leköt minden energiánkat, mégis szükségét éreztük valaminek, egy erős szellemi kapcsolatnak, mely összefogja az Ipoly völgy magyarságát, egy hetilapnak, melynek hasábjából az összetartozandóság érzése és a mindent átfogó szeretet sugárzik ki...” — olvassuk az I/1. számban. A lap mindvégig tükrözte a város haladó szellemű értelmiségének a szlovenszlovák magyar nyelv és irodalom, valamint a nemzetiségi kultúra érdekében kifejtett munkásságát.

A Hét főleg művelődéspolitikai és irodalmi kérdésekkel foglalkozott. A szerkesztőség figyelemmel kísérte a szlovákiai magyar színházak működését is. A III/39. számban a nemzetiségi színjátszással foglalkozó tanulmányt találunk.

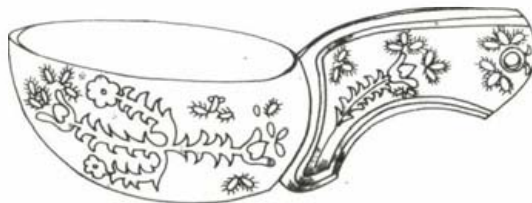
A Hét beszámolt a sarlósoknak az Ipoly völgyében végzett szociográfiai kutatásáról is. Nagyra értékelte a fiatal falujárók valóságfeltáró munkáját. A lap szerkesztői is bírálták az iskolaügyi kétségbeesztő állapotát — a többi között azt, hogy a falusi iskolák legtöbbszörben egy pedagógusra 80—120 diák jutott. A hetilap alapos, tárgyilagos és körültekintő munkára serkentette a Sarló tagjait.

A lap szerkesztősége nagy gondot fordított a vidék szellemi néprajzának feltárására. A népzene, a népi hiedelmek és a népszokások gyűjtése terén komoly munkát végzett *Manga János*, aki annak idején pedagógusként működött az Ipoly völgye több községében. Munkáit rendszeresen közzétette a Hétben is. Közülük megemlíthetjük pl.: A farsangi fánk, Farsangi történetek és a Luca estéje a falusi nép katolikus hitében c. írásokat.

A Hét rendszeresen tájékoztatta olvasóit az Ipolyságon rendezett irodalmi jellegű rendezvényekről. A IV/4. számban részletes beszámolót találunk *Móricz Zsigmond* ipolysági látogatásáról. A nagy magyar regényíró 1932. január 16-án érkezett a városba, s feleségével, *Simonyi Mária*val néhány napot töltött itt.

Figyelemre méltóak a társadalmi hetilapban közzétett irodalmi publikációk is, ezen a téren a Hét felülmúlta a többi ipolysági lapot. A szerkesztőség szorosabb kapcsolatot tartott Szlovákia több kezdő vagy már tekintélyes írójával. Verseket közölt *Győri Dezsőtől*, *Mécs Lászlótól*, *Csontos Vilmostól*, novellát *Sebesi Ernőtől*, sőt még *Móra Ferentől* is. A Hét bizonyos értelemben a magyar és a szlovák irodalom közti „hídszerpet” is betöltötte. Az itt megjelent fordítások főleg a kortárs szlovák prózát tolmácsolták.

Csáky Károly

(Heves)

¹ 1929—1934 között jelent meg. 1932. szept. 24—1933. okt. 7-ig szünetelt. (Szerk)